

NACIONALNI KOMITET ICOM SRBIJA
KOMISIJA ZA DODELU NAGRADE NK ICOM SRBIJA

Komisija za dodelu Nagrade Nacionalnog komiteta ICOM Srbija (u daljem tekstu Komisija) u sastavu: Dimitrije Tadić, predsednik i članovi Julka Kuzmanović Cvetković, Veselinka Kastratović Ristić, Dragana Eremić i Luka Kulić, nakon zaključenja Konkursa za dodeljivanje Nagrade i Poziva za dodeljivanje Zahvalnice u 2024. godini, u periodu od 22. do 30. aprila 2024. godine, održala je nekoliko *online* sastanaka.

Komisija je bila saglasna da 51 prijavu (u sve četiri kategorije) uvrsti kao zvanične kandidate, čiji celokupan material se objavljuje na sajtu icomnagrada.com.

Prvi sastanak održan je 22. aprila 2024. godine, na kojem su razmotrene metode i strategije rada Komisije, kao i posebni kriterijumi i prioriteti za dodeljivanje nagrade. Ujedno, na ovom sastanku, Komisija je potvrdila da predsedniku Komisije, Dimitriju Tadiću mandate traje i 2024. godine. Komisija je rad nastavila online, putem elektronske prepiske, kao i putem telefona. Na stanku, održanom 30. aprila 2024. godine, Komisija je, na osnovu prethodnog bodovanja kandidovanih, definisala listu predloga za nominacije u svim kategorijama. U cilju pripreme Izveštaja o radu Komisije usledila je razmena mišljenja putem telefonskih razgovora i elektronske prepiske.

Komisija je konstatovala da su kandidati dostavili potrebne materijale. Komisija smatra da je nov način konkurisanja koji podrazumeva digitalnu prijavu veoma osavremenila i olakšala proces konkurisanja, kako kandidatima i članovima Komisije, tako i komunikacionom timu, u smislu lakšeg i jednostavnijeg postavljanja materijala na zvaničnu internet stranicu Nagrade. Konkursni formular takođe je pozitivna novina budući da uniformno i pregledno predstavlja sve aspekte konkursnih prijavi.

Komisija je utvrdila da su u konkursnom roku za dodeljivanje Nagrade stigli predlozi za sledeće kandidate:

I MUZEJ GODINE:

1. Muzej Vojvodine Novi Sad
2. Muzej žrtava genocida, Beograd
3. Muzej Jugoslavije, Beograd
4. Spomen-park “Kragujevački oktobar”, Beograd
5. Narodni muzej Kruševac
6. Umetnička galerija “Nadežda Petrović”, Čačak
7. Narodni muzej Kikinda
8. Muzej nauke i tehnike – Beograd

II MUZEJSKI STRUČNJAK GODINE:

1. Aleksandra Savić, muzejska savetnica, Prirodnjački muzej u Beogradu
2. Milja Stijević, viša kustoskinja, DEMHIST/ICOM
3. Mišela Blanuša, muzejska savetnica, Muzej savremene umetnosti, Beograd
4. Radmila Vlatković, muzejska savetnica, Galerija "Čedomir Krstić", Pirot
5. Gordana Pajić, muzejska savetnica, Narodni muzej Valjevo
6. Ivana Jovanović Gudurić, viša kustoskinja, Muzej grada Novog Sada
7. Zoran Lević, viši kustos/ konzervator, Muzej nauke i tehnike, Beograd

III PROJEKAT GODINE:

1. *Pšenica – od njive do trpeze*, Aleksandar Medović, Aleksandar Antunović, Filip Forkapić, Ildiko Medović, Muzej Vojvodine, Novi Sad
2. *Put na istok kralja Milana Obrenovića: hadžiluk i kultura Orijenta na srpskom dvoru*, Snežana Cvetković, Dejan Vukelić, Muzej u Smederevu
3. *Hilandarski medicinski kodeks i srpska srednjovekovna medicina*, Aleksandra Savić, Snežana Jarić, Prirodnjački muzej u Beogradu
4. *Grad: mesto identiteta*, Una Popović, Svetlana Mitić, Žaklina Ratković, Mišela Blanuša, Rajka Bošković, Muzej savremene umetnosti, Beograd
5. *Plava izložba*, Senka Ristivojević, Katarina Krstić, Muzej savremene umetnosti, Beograd
6. *Rez-linija-otisak*, Mišela Blanuša, Miroslav Karić, Muzej savremene umetnosti, Beograd
7. *Skice za velika dela: Boško Petrović*, Dragana Garić Jovičić, Muzej Vojvodine, Novi Sad
8. *Festival muzejskog teatra*, kustoski tim, Ibro Sakić "Mišolovka", Spomen-zbirka Pavla Beljanskog, Novi Sad
9. *Paja Jovanović i Gustav klimt, Jedna epoha, dva umetnika, tri muzeja*, Snežana Mišić, Nikola Ivanović, Galerija Matice srpske, Novi Sad
10. *Knez Mihailo. Rođen u Kragujevcu*, Miloš Jurišić, Narodni muzej Šumadije, Kragujevac
11. *Priroda i jezik*, Dragana Vučićević, Prirodnjački muzej u Beogradu
12. *Sokoli Starog Bečaja 1911-1941*, Nemanja Karapandžić, Gradski muzej u Bečeju
13. *Pomorišac – Vasa Pomorišac*, Ana Ereš, Jelena Ognjanović, Galerija Matice srpske, Novi Sad
14. *Hartije jednog vremena – nemačka ratna propaganda 1941-1944*, Milica Jakovljević, Vojni muzej, Beograd
15. *Čekajući stalnu postavku*, Dušica Bojić, Slađana Bojković, Tijana Jovanović Češka, Istorijski muzej Srbije, Beograd
16. *Etnologija u muzeju. Šta oni tamo rade?*, Milica Karapandžić, Vladan Radisavljević, Narodni muzej Niš
17. *Ježeva kućica – izmišljanje boljeg sveta*, Sara Sopić, Mirjana Slavković, Muzej Jugoslavije, Beograd
18. *Mataruška banja: Pod hladnim lipama, kraj brzog Ibra...*, Suzana Novčić, Radomir Jakšić, Narodni muzej Kraljevo
19. *Gola tehnologija*, Zoran Lević, Dušan Petrović, Ivan Stanić, Muzej nauke i tehnike, Beograd

20. *Trstenička slovarica*, Jelena Vukčević, Nada Marinković, Ivana Ružić, Radomir Đurić, Muzejska zbirka Narodnog univerziteta Trstenik
21. *Prostor koji teče. Vodice – Bor*, Suzana Mijić, Muzej rudarstva i metalurgije Bor
22. *Nadežda. Istina i sloboda*, kustoski tim UGNP, Umetnička galerija Nadežda Petrović, Čačak
23. *Deca u ratu. Srpski izbegilki domovi u Mataruškoj banji 1942-1944*, Ljubinka Škodrić, Mirjana savić, Narodni muzej Kraljevo
24. *Učitaj, saznaj, sačuvaj*, Tanja Vićentić, Dejan Kovačević, Narodni muzej u Aranđelovcu
25. *Sima Lozanić: vitez srpske nauke*, Snežana Bojović, Galerija SANU/ Zbirka velikana srpske hemije Univerziteta u Beogradu – hemijski fakultet
26. *Jugoslovenska svedočanstva o alžirskoj revoluciji – arhivski omnibus*, Emilia Epštajn, Ana Knežević, Muzej afričke umetnosti Beograd

IV PUBLIKACIJA GODINE:

1. *Slike monahinje Marije: Sveti novomučenici jasenovački u svetlosti Vaskrsenja*, Jelena Erdeljan, Muzej žrtava genocida, Beograd
2. *Boško Petrović – dela iz fonda Muzeja grada Novog Sada*, Jelena Banjac, Muzej grada Novog Sada
3. *Okupirana kultura: Nacisti, kolaboracionisti, muzej i kulturna dobra u Srbiji tokom Drugog svetskog rata*, Vladimir Krivošejev i Rade Ristanović, Društvo za urbanu istoriju, Beograd
4. *Staklo*, Urednica: Tijana Stanković Pešterac; Autori: Tijana Stanković Pešterac, Aleksandra Stefanov, Tatjana Bugarski, Veselinka Marković, Dragana Garić, Milkica Popović, Katarina Radisavljević, Bogdan Šekarić, Mirjana Blagojev, Muzej Vojvodine, Novi Sad
5. *Caričin grad - Justiniana prima*, Veroljub Trajković, Centar za proučavanje i istraživanje kulturno-istorijske baštine juga Srbije, Leskovac
6. *Nova predmetnost u srpskoj umetnosti sedme decenije*, Katarina Simeunović, Spomen-zbirka Pavla Beljanskog, Novi Sad
7. *U ime nauke i domovine. Istraživanja srednjovekovnih spomenika pod okriljem Narodnog muzeja Srbije i njihovi rezultati (1906-1940)*, Dubravka Preradović, Narodni muzej Srbije, Beograd
8. *Nizozemska, flamanska i holandska grafika od XVI do XVIII veka iz Narodnog muzeja Srbije*, Dragana Kovačić, Narodni muzej Srbije
9. *Jugo, moja Jugo – gastarbajterske priče, osvrti, izložbe, istraživanja*, Aleksandra Momčilović-Jovanović, Muzej Jugoslavije, Beograd
10. *Zauvek u Beogradu - izgubljeni brodovi: Prilozi poznavanju istorije plovidbe*, Gordana Karović, Muzej nauke i tehnike, Beograd

Komisija je odbacila 5 prijava, usled njihove nepotpunosti.

IZVEŠTAJ O RADU KOMISIJE SA OBRAZLOŽENJEM ZA NAGRADU I ZAHVALNICE NK ICOM SRBIJA U 2024. GODINI ZA REZULTATE POSTIGNUTE U 2023. GODINI

Verujući da su novi način izbora za godišnju Nagradu NK ICOM Srbija i nova pravila za prijavljivanje na konkurs podstakla kolege da se prijave, Komisija je sa zadovoljstvom konstatovala da je ukupno pristiglo 51 prijava: 8 kandidata za Muzej godine, 7 kandidata za Stručnjaka godine, 26 kandidata za Projekat godine, 10 kandidata za Publikaciju godine.

U skladu sa Pravilnikom o dodeljivanju godišnje Nagrade NK ICOM Srbija, član 10, članovi Komisije su sve pristigle prijave zasebno i nezavisno jedan od drugog pregledali i ocenili u okviru maksimalnih 30 bodova. Radeći samostalno kao i na zajedničkim sastancima, Komisija je konstatovala da predloženi raspored bodova (član 10) afirmiše međunarodnu/ regionalnu i međuinstitucionalnu saradnju što je u skladu sa osnovnim ciljevima NK ICOM Srbija.

Komisija je bila uverenja da je uspostavljanje kriterijuma i principa rada bilo neophodno zbog oblikovanja osnovne strategije delovanja, kao i zbog kvalitativne procene velikog broja pristiglih prijava.

Pravilnik o dodeljivanju godišnje Nagrade Nacionalnog komiteta ICOM Srbija definiše način bodovanja i kriterijume za dodelu nagrade, a to su:

- Značaj i aktuelnost plasiranih tema kroz kandidaturu, kvalitet sadržaja rada, inovativnost u pristupu struci, inovativnost modela prezentacije ukupnog rada: do 15 bodova
- Sprovođenje aktivnosti samo u okvirima sopstvene ustanove: do 5 bodova
- Ostvarena međuinstitucionalna saradnja: do 5 bodova
- Ostvarena međunarodna saradnja (verifikovana ugovorima o saradnji, zvaničnom razmenom, ili uspostavljena kroz regionalne i međunarodne fondove): do 5 bodova

Komisija se u svom radu rukovodila i posebnim kriterijumima i prioritetima za svaku od kategorija nagrade, kao i sledećim vrednosnim kriterijumima:

- Doprinos unapređenju razumevanja savremenih ideja i jezika muzejske delatnosti, kao i kritičko razmatranje muzejskih praksi i, generalno, kulture u savremenim društvenim, političkim i medijskim okolnostima.
- Doprinos razvoju društvene kohezije – borba protiv predrasuda i stereotipova, status pojedinca u društvu, interkulturni dijalog, ljudska prava, ekološka pitanja i dr.

Posebna pažnja bila je usmerena na prijave koje pored visokog muzeološkog kvaliteta, promovišu savremene forme i izraze u muzejskoj praksi i progresivno menjaju postojeće stanje u kulturi i društvu, na lokalnom, regionalnom i širem planu.

Shodno Pravilniku o radu Komisije, Veselinka Kastratović Ristić, Dragana Eremić i Luka Kulić izuzeli su se od glasanja za kandidate sa kojima su profesionalno povezani.

Komisija je, na osnovu detaljnog uvida u prijave kandidata, uočila da kolege u nekim muzejima urade temeljna istraživanja, kvalitetnu koncepciju projekta, adekvatan izbor muzejskih predmeta, ali da pri realizaciji projekata izostaje inovativnost u prezentaciji. Uzroci ovog propusta mogu biti nedostatak finansija ili ustaljeni pristup realizaciji izložbe i pripremi kataloga.

Komisija je mišljenja da su različite inicijative značajne za lokalnu sredinu, međutim, ono što na opštem planu fali, jesu projekti koji istrajno kritički preispituju i problematizuju ideje i fenomene savremene muzejske, umetničke, kulturne i društvene realnosti. Usled toga, izvestan broj projekata zadržava formu prigodnih koncepata, koji “ne uznemiravaju” postojeće stanje i samim tim ne zalaze u inoviranje muzejskih praksi.

Međunarodna saradnja, nažalost, i dalje nije u dovoljnoj meri zastupljena, što ilustruje akutnu potrebu za značajnijim povezivanjem, posebno sa kolegama iz regiona i ostatka Evrope. Ipak, realizovane su kvalitetne inicijative koje su se oslanjale na unutrašnje kapacitete. Potrebno je istaći i potrebu za razvijanjem izuzetno dragocenih inicijativa međumuzejske saradnje, koja takođe ostaje nedovoljno zastupljena.

Raduje činjenica da su manji muzeji usvojili nove pristupe delovanja, i na taj način izašli iz ustaljenih i lokalnih praksi.

Smatrajući da proces konkurisanja reprezentativno oslikava stanje muzejske produkcije, Komisija je mišljenja da je potrebno ulagati dalje napore za unapređenje muzejskog sistema u Srbiji. U tom cilju, Komisija preporučuje usvajanje novijih znanja i veština iz oblasti osnovnih delatnosti muzejskih ustanova (istraživanje, konzervacija i restauracija muzejskih predmeta, primarna i sekundarna dokumentacija, prezentacija i interpretacija, inovativni kustoski pristupi i muzejski menadžment) čime bi se ujedno pospešilo umeće sastavljanja i podnošenja dokumentacije za buduće konkurse.

Komisija takođe preporučuje organizaciju javnih razgovora o sistemu i politikama nagrađivanja ali i o drugim temama značajnim za muzejski sistem, te debata, prezentacija, seminara i konferencija i drugih edukativnih aktivnosti, kako bi se pospešio razvoj muzejske scene. Od posebnog interesa je i dalji razvoj regionalne, evropske i međunarodne, ali i međuinstitucionalne saradnje muzejskih stručnjaka i ustanova u Srbiji.

I MUZEJ GODINE

Oslanjajući se na Pravilnik o dodeli godišnje Nagrade NK ICOM Srbija, u svom radu, komisija se rukovodila i posebnim kriterijumima i prioritetima:

- Kapaciteti ustanove (finansijski, tehnički, ljudski) u odnosu na postignute rezultate
- Broj i kvalitet realizovanih aktivnosti (stalne postavke, izložbe, projekti, prateći programi, promotivne aktivnosti)
- Inovativnost u pristupu promišljanja ustanove u odnosu na muzejsku scenu i društveno okruženje

- Razvoj publike i rad sa lokalnim zajednicama (diverzifikacija publike i određivanje ciljnih grupa, razvijanje nove i negovanje „lojalne“ publike, otvorenost ustanove)
- Pomaci u odnosu na dosadašnji rad
- Prepoznatljivost delovanja ustanove
- Doprinos razvoju intersektorske saradnje (javni, civilni i privatni sektor) i interresorne saradnje (kultura-prosveta, kultura-turizam, kultura-ekonomija, kultura-zdravstvo, i dr.)
- Doprinos kvalitetnoj i savremeno koncipiranoj realizaciji projekata retrospektivnog karaktera od značaja za kulturnu sredinu i njeno pamćenje
- Jačanje kapaciteta, umrežavanje i profesionalizacija rada organizacija i profesionalaca u kulturi
- Kvalitet i savremenost internet stranice ustanove (sadržaj, dizajn)
- Kvalitet i savremenost postavki izložbi i vizuelnog identiteta ustanove

Ceneći sve navedene kriterijume i prioritete Komisija je nominovala sledeće muzeje za nagradu Muzej godine:

- Narodni muzej Kikinda

Raznovrsna, ali i savremeno koncipirana delatnost Narodnog muzeja Kikinda ogleda se u mnoštvu ostvarenih saradnji na lokalnom, regionalnom i međunarodnom planu, koje su uspele da veoma emancipovano tretiraju čak i izrazito lokalne teme. Putem ovih saradnji, muzej je inovirao i dodatno profesionalizovao svoje prakse, a posebno se izdvajaju ostvarene saradnje sa Univerzitetima u Viskonsinu i Mičigenu, u okviru međunarodnog projekta arheološkog istraživanja. Muzej je u 2023 godini ojačao izlagačku delatnost, otvaranjem novog izložbenog prostora – Galerija Nova, ostvarivši dragocene saradnje sa SANU i Muzejom nauke i tehnike iz Beograda, te Muzejom Republike Srpske. Od posebnog značaja su realizovani edukativni i radioničarski programi za različite ciljne grupe, kao i zajednički projekti sa lokalnim zajednicama: Gerontološki centar, Centar za stručno usavršavanje, Muzička škola i mnogobrojne ustanove i organizacije civilnog društva.

- Spomen-park “Kragujevački oktobar”, Kragujevac

Spomen-park “Kragujevački oktobar” obeležio je 2023. godine, značajan jubilej povodom 70 godina osnivanja ustanove. Ovaj jubilej markantno je obeležen mnogobrojnim aktivnostima, od kojih se posebno izdvajaju tribine "Holokaust nasleđe fašizma 5" (povodom Međunarodnog dana sećanja na žrtve Holokausta) i "Politike i kultura sećanja", muzički koncerti i produkcija dokumentarnih filmova. Izdvajaju se i dve naučne publikacije, objavljene povodom održanih naučnih skupova u prethodnom periodu.

- Umetnička galerija “Nadežda Petrović”, Čačak

Delatnost Umetničke galerije “Nadežda Petrović” iz Čačka, bila je u 2023. godini izuzetno bogata, zahvaljujući njenom angažmanu u realizaciji projekta nacionalne prestonice culture i projektu obeležavanja 150 godina od rođenja umetnice Nadežde Petrović. Ovi projekti

omogućili su galeriji da proširi svoje delovanje i vidljivost, te su uz ambiciozno realizovane redovne aktivnosti, proširi njen doseg i na međunarodnom planu. Galerija je tako bila međunarodno prisutna putem obeležavanja značajnog jubileja u okviru organizacije UNESCO, kao i usled dobijenog specijalnog priznanja Foruma slovenskih kultura - „ŽIVA“, koje se dodeljuje za „otvorenost i odnos prema posetiocima“.

- Narodni muzej Kruševac

Narodni muzej Kruševac izdvojio se u 2023. godini otvaranjem nove stalne postavke, ali i njenom konceptom, svedenom estetikom i sprovedenim temeljnim istraživanjem, koje je ukazalo na nove činjenice o stradanju lokalnog stanovništva tokom Drugog svetskog rata. Ovaj projekat izuzetno je značajan sa aspekta razvoja politika pamćenja, jer je na osmišljen način, otvorio novo, stalno memorijalno mesto, koje kod stanovnika Kruševca zagovara stvaranje “zajednice sećanja”.

- Muzej Vojvodine, Novi Sad

Muzej Vojvodine iz Novog Sada izdvojio se mnoštvom aktivnosti, kao i njihovom raznovrsnošću, i uključivanjem obeležavanja godine stakla. Značajne su i njegove međunarodne aktivnosti, kao što su izložbe u Rumuniji i Hrvatskoj, i 10. Dunavska konferencija o kulturi „Kultura za sve – Dunav kao kulturni most“. Od značaja su raznovrsna izdavačka delatnost, edukativni, kao i programi za osobe sa invaliditetom i penzionere.

II MUZEJSKI STRUČNJAK GODINE

Oslanjajući se na Pravilnik o dodeli godišnje Nagrade NK ICOM Srbija, u svom radu, komisija se rukovodila i posebnim kriterijumima i prioritetima:

- Broj i kvalitet realizovanih aktivnosti u različitim profesionalnim poljima (izložbe, projekti, stručni i naučni tekstovi, uredništvo različitih publikacija, promotivne aktivnosti)
- Inovativnost u pristupu promišljanja delovanja u odnosu na muzejsku scenu i društveno okruženje
- Razvoj publike i rad sa lokalnim zajednicama (diverzifikacija publike i određivanje ciljnih grupa, razvijanje nove i negovanje „lojalne“ publike)
- Pomaci u odnosu na dosadašnji rad muzejskih stručnjaka
- Razvoj intersektorske saradnje (javni, civilni i privatni sektor) i interesorne saradnje (kultura-prosveta, kultura-turizam, kultura-ekonomija, kultura-zdravstvo, i dr.)
- Doprinos kvalitetnoj i savremeno koncipiranoj realizaciji projekata retrospektivnog karaktera od značaja za kulturnu sredinu i njeno pamćenje
- Jačanje kapaciteta, umrežavanje i profesionalizacija rada organizacija i profesionalaca u kulturi

Za kategoriju Muzejskog stručnjaka godine Komisija je cenila broj i kvalitet realizovanih aktivnosti u različitim profesionalnim poljima (izložbe, projekti, stručni i naučni tekstovi, uredništvo različitih publikacija i promotivne aktivnosti). Predložene su kolegice i kolege koje su realizacijom izložbi i izradom kataloga ili prateće monografije zavidnog kvaliteta postavili nove standarde u muzejskoj delatnosti. Inovativni izbor tema, oslanjanje na muzejske resurse i novi pristup nasleđu ali i nematerijalnoj baštini, kao i stručni i naučni radovi koje su objavili kolegice i kolege opredelilo je Komisiju da za Muzejskog stručnjaka godine budu nominovani:

- Ivana Jovanović Gudurić (Muzej grada Novog Sada)

Rad Ivane Jovanović Gudurić odvijao se, kako u Muzeju grada Novog Sada, u kojem je zaposlena, tako i u okviru Muzejskog društva Srbije, što ukazuje na njen ambiciozan profesionalan angažman. U proteklom periodu, posebno su značajna njena višegodišnja istraživanja, koja su rezultirala izložbom „Ženska strana Grčkoškolske ulice“ i zbornikom „Tradicija vašara u Srbiji“, čiji je urednik, kao i učešće na međunarodnoj konferenciji „Gender equality: ungending memory and museum practices“, održanoj u Slovenskom etnografskom muzeju u Ljubljani.

- Aleksandra Savić (Prirodnjački muzej u Beogradu)

Aleksandra Savić istakla se u 2023. godini mnogobrojnim aktivnostima – koncipiranje i organizacija izložbi, pisanje naučnih tekstova i monografske publikacije, učešće na naučnim skupovima, promotivne aktivnosti. Posebno se izdvaja projekat „Hilandarski medicinski kodeks i srpska srednjovekovna medicina“, kao i njena uspešna odbrana doktorske disertacije na Biološkom fakultetu u Beogradu.

- Milja Stijović (Jugoslovenska kinoteka, Beograd)

Milja Stijović se u 2023. godini markantno izdvojila uspesima u okviru međunarodnog udruženja DEMHIST, i održavanjem njegove godišnje konferencije u Srbiji. Održavanje ove konferencije značajno je sa aspekta razvoja međunarodne saradnje, povezivanja sa inostranim kolegama i povećanja vidljivosti muzejske scene Srbije putem njenog postavljanja na “mapu aktivnosti” DEMHIST-a i ICOM-a.

- Mišela Blanuša (Muzej savremene umetnosti, Beograd)

Mišela Blanuša, muzejska savetnica Muzeja savremene umetnosti u Beogradu, značajnog iskustva, bila je posebno aktivna u proteklom periodu. Izdvaja se njen angažman na izložbama “Rez-linija-otisak”, “Nadežda Petrović u Parizu” i “Grad: Mesto identiteta”, kao i prateće aktivnosti i pisanje stručnih tekstova.

- Gordana Pajić (Narodni muzej Valjevo)

Gordana Pajić, muzejska savetnica Narodnog muzeja u Valjevu, zavidnog profesionalnog iskustva, realizovala je niz aktivnosti tokom 2023. godine. Od posebnog su značaja projekti

“Vodeničarski zanat u Srbiji“, „Pristupačnost stalne postavke Narodnog muzeja Valjevo slabovidim i slepim osobama“ koji podrazumeva i taktilnu izložbu „Dodirnimo nasleđe“ i „Kultura Roma u Podgorini“.

III PROJEKAT GODINE

Najveći broj prijava – ukupno 26 kandidata – pristigao je za kategoriju Projekat godine.

Sve pristigle prijave svedoče o kvalitetno osmišljenim inicijativama, a prema obimu i načinu realizovanja različitim projektima. Zato je Komisija, po temi i metodu rada slične i uporedive projekte grupisala u pet grupa.

Formirane su grupe: (1) Retrospektive, (2) Fenomeni, (3) Interakcije, (4) Baštine i (5) (Pre)ispitivanja. Ovakvim strukturiranjem projekata su i manji po obimu ali značajni projekti dobili šansu da budu nominovani. Komisija je nastojala da za svaku od navedenih grupa odabere po jedan projekat.

Oslanjajući se na Pravilnik o dodeljivanju godišnje Nagrade Nacionalnog komiteta ICOM Srbija, u svom radu, komisija se rukovodila i posebnim kriterijumima i prioritetima:

- Broj i kvalitet realizovanih aktivnosti (izložbe, radionice, govorni programi, prezentacije i drugi prateći programi)
- Inovativnost u pristupu promišljanja delovanja u odnosu na muzejsku scenu i društveno okruženje
- Razvoj publike i rad sa lokalnim zajednicama (određivanje ciljnih grupa, promotivne aktivnosti)
- Pomaci u odnosu na dosadašnji rad ustanove i/ili muzejskog stručnjaka
- Razvoj intersektorske saradnje (javni, civilni i privatni sektor) i interesorne saradnje (kultura-prosveta, kultura-turizam, kultura-ekonomija, kultura-zdravstvo, i dr.)
- Doprinos kvalitetnoj i savremeno koncipiranoj realizaciji projekata retrospektivnog karaktera od značaja za kulturnu sredinu i njeno pamćenje
- Jačanje kapaciteta, umrežavanje i profesionalizacija rada organizacija i profesionalaca u kulturi
- Kvalitet i savremenost postavki izložbi i vizuelnog identiteta projekta

Minuciozno sagledavajući svaki projekat, Komisija je ceneći kvalitet i savremenost postavki izložbi i vizuelni identitet projekta, pored ambicioznijih ostvarenja, uočila i ona, po obimu manja, koja su bazirana na saradnji u okviru lokalne zajednice. Neki projekti, naizgled, usko tematizovani, zapravo su kontekstualizovani u univerzalne priče. Sa žaljenjem što mora da se ograniči samo na pet projekata, Komisija za Projekat godine nominuje:

- *Ježeva kućica - Izmišljanje boljeg sveta* (Muzej Jugoslavije, Beograd)

Projekat „ježeva kućica – Izmišljanje boljeg sveta“ na veoma inovativan i muzeološki izrazito osvešćen način tretira odabrane teme, koje se mogu tumačiti iz mnoštva različitih perspektiva. Naglašen naboj koji prati projekat i njegovu uspešnu realizaciju, usled primene aktuelnih praksi muzejske edukacije, koje se zasnivaju na izazivanju čula i emocija, uz raskošan i savremeno koncipiran vizuelni identitet, konstruktivno se preispituje odnos prema zajedničkom nematerijalnom kulturnom nasleđu, savremenim višestrukim identitetima, ali i prema nostalgiji, sećanju i mentalnom zdravlju. Značaj projekta očituje se i u njegovom društvenom uticaju, putem razvoja zajedništva, regionalne saradnje, međugeneracijskog odnosa i buduće muzejske publike, ali i putem podrške gluvim osobama. Nehijerarhijski pristup u koncipiranju i realizaciji projekta, kao i veoma komunikativna i rafinirano sprovedena postavka izložbe, organski su deo ideja projekata, koje inicijalno počivaju tek na jednoj poemi poznatog jugoslovenskog autora.

- *Jugoslovenska svedočanstva o alžirskoj revoluciji* (Muzej afričke umetnosti, Beograd)

Projekat “Jugoslovenska svedočanstva o alžirskoj revoluciji” bavi se “zaboravljenom” ili skrajnutom istorijom Srbije i Jugoslavije i doprinosom nekadašnje države u antikolonijalnoj borbi Alžira. Pored njegovog naučnog doprinosa, značaj projekta ogleda se u insistiranju na progresivnim idejama, kao što su solidarnost, ravnopravnost i negovanje kulture različitosti, te ukazivanju na važnost zauzimanja nedvosmislenog stave o potrebi pomoći zajednicama koje se nalaze u ratnim dešavanjima, u ovom slučaju, usled antikolonijalne borbe. Projekat emancipovano preispituje značenja dominantnih aktuelnih narativa o formiranju i interpretaciji kulture sećanja, koristeći i kombinujući mnoštvo različitih arhivskih izvora, kako javnih ustanova, tako i privatnih i “nevidljivih”, kao što su arhiv Crvenog krsta Srbije i Diplomatskog arhiva Ministarstva spoljnih poslova Republike Srbije.

- *Pomorišac - Vasa Pomorišac* (Galerija Matice srpske, Novi Sad)

Izložba „Pomorišac – Vasa Pomorišac“ Galerije Matice srpske veoma sofisticirano predstavlja stvaralaštvo značajnog srpskog umetnika i njegov profesionalni razvoj. Ambicioznost opsega izložbe vidljiv je u opsežnom istraživačkom radu i mnogobrojnim saradnjama sa različitim akterima, kao što su različite muzejske ustanove, članovi umetnikove porodice i privatni kolekcionari. Uspešno osmišljen i sproveden koncept izložbe ogleda se u insistiranju na modernističkim pristupima i međunarodnoj poziciji autora, čime je ujedno izbegnut potencijalno anahroni narativ „nacionalne veličine“ umetnika, kao i na istančanoj estetici.

- *Pšenica - od njive do trpeze* (Muzej Vojvodine, Novi Sad)

Projekat „Pšenica – od njive do trpeze“ Muzeja Vojvodine iz Novog Sada nameće se svojim ambicionim zahvatom - tri izložbe, održane u muzeju, na Novosadskom sajmu i u Gradskoj kući u Subotici; kao i svojim sugestivnim konceptom, prikazanim putem sedam zaokruženih celina. Značaj ovog projekta ogleda se i usled raskošno produciranog kataloga i obeležavanjem stogodišnjice Novosadskog sajma.

- *Čekajući stalnu postavku* (Istorijski muzej Srbije, Beograd)

Izložba „Čekajući stalnu postavku“ Istorijskog muzeja Srbije mapira značajne odrednice u kulturnoj, društvenoj i političkoj istoriji Srbij, te ujedno ukazuje na amblemski problem (adekvatne) muzejske infrastrukture u Srbiji – manjak izlagačkih prostora za stalne postavke, čak i muzeja od ekskluzivnog nacionalog značaja, kao što je to slučaj sa Istorijskim muzejom Srbije. Mnogobrojne prateće aktivnosti izložbi dodatno ukazuju na značaj ovog kapitalnog projekta.

IV PUBLIKACIJA GODINE

U kategoriji Publikacija godine predloženo je osam publikacija stručnog i naučnog karaktera. Komisija, s jedne strane, uvažava činjenicu da je za muzejsku delatnost važan i potreban rad na stručnim publikacijama u formi kataloga izložbe ili zbirke i da je za to potrebno više godina strpljivog rada. S druge strane, izrazito je važan i novi pristup očuvanju baštine ili preispitivanja metodoloških istraživanja nasleđa.

Oslanjajući se na Pravilnik o dodeli godišnje Nagrade NK ICOM Srbija, u svom radu, komisija se rukovodila i posebnim kriterijumima i prioritetima:

- Stručni ili naučni doprinos publikacije
- Inovativnost u pristupu promišljanja delovanja u odnosu na muzejsku scenu i društveno okruženje
- Pomaci u odnosu na dosadašnji rad autora publikacije
- Doprinos kvalitetnoj i savremeno koncipiranoj realizaciji projekata retrospektivnog karaktera od značaja za kulturnu sredinu i njeno pamćenje
- Jačanje kapaciteta, umrežavanje i profesionalizacija rada organizacija i muzejskih stručnjaka
- Kvalitet i savremenost vizuelnog identiteta publikacije (tehničko uređivanje i doprinos razvoju grafičke kulture)
- Kvalitet promotivnih aktivnosti

Radeći u skladu sa Pravilnikom i ceneći stručni pristup, relevantnost teme i doprinos muzejskoj delatnosti, Komisija je odlučila da nominuje za Publikaciju godine:

- *Slika monahinje Marije - Sveti novomučenici jasenovački u svetlosti Vaskrsenja*

Autorka: Jelena Erdeljan, Muzej žrtava genocida, Beograd

Publikacija „Slika monahinje Marije – Sveti novomučenici jasenovački u svetlosti Vaskrsenja“, profesorke Jelene Erdeljan, daje veoma dragoceno viđenje tragičnih događaja iz novije istorije. Poseban značaj ove publikacije pokazuje se u njenom izrazito humanističkom pristupu, koji favorizuje perspektivu duhovnosti i univerzalnost večite teme čovečnosti.

- *Okupirana kultura: Nacisti, kolaboracionisti, muzej i kulturna dobra u Srbiji tokom Drugog svetskog rata*

Autori: Vladimir Krivošejev i Rade Ristanović, Društvo za urbanu istoriju, Beograd

Publikacija „Okupirana kultura: Nacisti, kolaboracionisti, muzej i kulturna dobra u Srbiji tokom Drugog svetskog rata“, autora Vladimira Krivošejeva i Radeta Ristanovića, pruža pregled funkcionisanja muzeja i baštinskog sistema tokom perioda okupacije u Drugom svetskom ratu. Ova publikacija, bazirana na relevantnim primarnim istorijskim izvorima, secira razvoj i rad muzeja i drugih ustanova kulture u Srbiji u navedenom periodu, i dosledno i efektno pobija ustaljena mišljenja na ovom polju.

- *Caričin grad - Justiniana prima*

Autor: Veroljub Trajković, Centar za proučavanje i istraživanje kulturno-istorijske baštine juga Srbije, Leskovac

Publikacija „Caričin grad – Justiniana Prima“, autora Veroljuba Trajkovića, bavi se „izgubljenim gradom“, odnosno arheološkim lokalitetom u blizini Lebana. Značaj ove raskošno opremljene publikacije je u sumiranju dosadašnjih saznanja o ovom gradu, i u njenoj komunikativnosti sa širim, ne-akademske krugom potencijalnih čitaoca.

- *U ime nauke i domovine. Istraživanja srednjovekovnih spomenika pod okriljem Narodnog muzeja Srbije i njihovi rezultati (1906-1940)*

Autorka: Dubravka Preradović, Narodni muzej Srbije, Beograd

Publikacija „U ime nauke i domovine. Istraživanja srednjovekovnih spomenika pod okriljem Narodnog muzeja Srbije i njihovi rezultati (1906-1940)“, autorke Dubravke Preradović, uz mnoštvo vizuelnih sadržaja, donosi temeljan pregled istraživanja u navedenom polju. Ova monografija, provorazrednog značaja, ujedno predstavlja svedočanstvo o razvoju srpske medievistike i manje „vidljivih“, a kapitalnih aktivnosti Narodnog muzeja Srbije.

- *Zauvek u Beogradu - izgubljeni brodovi: Prilozi poznavanju istorije plovidbe*

Autorka: Gordana Karović, Muzej nauke i tehnike, Beograd

Baveći se istorijom plovidbe u Srbiji, publikacija „Zauvek u Beogradu - izgubljeni brodovi: Prilozi poznavanju istorije plovidbe“, autorke Gordane Karović, zadire u daleko širi istorijski okvir. Njen značaj ogleda se u dostupnosti različitih nalaza o slabo zastupljenoj temi u naučnom i stručnom diskursu, kao i analiziranih i sistematizovanih materijala iz mnogobrojnih različitih izvora.

Komisija bi želela da pohvali i druge inicijative koje nisu mogle da budu nominovane, usled ograničenog broja nominacija. To su projekti „Plava izložba“, autorki Senke Ristivojević i

Katarine Krstić (Muzej savremene umetnosti, Beograd) i “Put na istok kralja Milana Obrenovića: hadžiluk i kultura Orijenta na srpskom dvoru”, autora Snežane Cvetković i Dejana Vukelića (Muzej u Smederevu), kao i publikacija “Jugo, moja Jugo – gastarbajterske priče, osvrti, izložbe, istraživanja“, autorke Aleksandra Momčilović-Jovanović (Muzej Jugoslavije, Beograd), "Sima Lozanić: vitez srpske nauke", autorke Snežane Bojović (Galerija SANU/ Zbirka velikana Srpske hemije Univerziteta u Beogradu – Hemijski fakultet), kao i “Knez Mihailo. Rođen u Kragujevcu”. Ove inicijative izdvajaju se značajnim i markantnim temama koje obrađuju, nesvakidašnjim pristupima i temeljno sprovedenim istraživanjima.

Komisija bi želela da posebno pohvali ukupno delovanje Muzeja nauke i tehnike u Beogradu, koji kontinuirano i istrajno unapređuje svoje funkcionisanje i programske aktivnosti.

U Beogradu, 7. maja 2024. godine

Dimitrije Tadić
Predsednik Komisije za dodelu
Nagrade NK ICOM Srbija